

GROTE OF SINT-LAURENSKERK ROTTERDAM

CANTATEDIENST

ZONDAG 19 OKTOBER 2025

19:00 UUR

JOHANN SEBASTIAN BACH

WO SOLL ICH FLIEHEN HIN BWV 5

FREDERICK OUSELEY

O SAVIOUR OF THE WORLD

LIVESTREAM VIA: WWW.LAURENSVOCAAL.NL

Orgelspel Praeludium, Fuga et Postludium in g Georg Böhm (1667-1733)

Wij gaan staan

Bemoediging Onze hulp in de Naam van de Heer,
Die hemel en aarde gemaakt heeft.

Drempelgebed Heer onze God, vergeef ons al wat wij misdeden,
En laat ons weer in vrede leven, door Christus onze Heer,
Amen.

Lied Psalm 51

1 Allen

1. Ont-ferm U God, ont-ferm U, hoor mijn klacht,
ik roep tot U, ver-geef, ver-geef mijn zon - den.
Her-stel mijn hart, zie, hoe het is ge-schon-den.
Door ei-gen schuld ver-zink ik in de nacht.
Wees mij na-bij naar uw barm-har-tig-heid,
rei-nig mij door uw die-pe me-de-do-gen.
Om al mijn kwaad kwelt zich mijn hart en schreit,
mijn zon-den staan mij da-ge-lijks voor o - gen.

5 Allen

Schep in mij, God, een hart dat leeft in 't licht,
geef mij een vaste geest, die diep van binnen
zonder onzekerheid U blijft beminnen,
verwerp mij niet van voor uw aangezicht.
Ontneem mij niet uw heil'ge Geest, o God,
laat in uw heil mijn hart zich nu verblijden,
en richt geheel mijn wil op uw gebod,
dan zal ik zondaars op uw wegen leiden.

Wij gaan zitten

Gebed

Anthem

O Saviour of the world

F.A.G. Ouseley (1825-1889)

O Saviour of the world,
Who by Thy cross and precious blood hast redeemed us:
Save us and help us, we humbly beseech Thee, O Lord.

Schriftlezing Matteus 9, vers 1-8

Terug naar Kafarnaüm

1 Hij stapte weer in de boot en stak over, terug naar zijn eigen stad. 2 Daar brachten een paar mensen een verlamde bij Hem op een draagbed. Toen Jezus hun geloof zag, zei Hij tegen de verlamde: 'Houd moed, mijn kind, uw zonden zijn u vergeven.' 3 Daarop zeiden enkele schriftgeleerden bij zichzelf: Die man slaat godslasterlijke taal uit! 4 Jezus doorzag hun gedachten en zei: 'Waarom hebt u zulke boosaardige gedachten? 5 Wat is gemakkelijker, te zeggen: "Uw zonden zijn u vergeven" of: "Sta op en loop"? 6 Ik zal u laten zien dat de Mensenzoon volmacht heeft om op aarde zonden te vergeven.' Toen zei Hij tegen de verlamde: 'Sta op, pak uw bed en ga naar huis.' 7 En hij stond op en ging naar huis. 8 Toen de mensen dit zagen, werden ze van ontzag vervuld en ze loofden God, om de macht die Hij aan mensen verleent.

Vertaling: Nieuwe Bijbelvertaling 2021

Overdenking

Inzameling der gaven

De opbrengst van deze rondgang is bestemd voor diaconie en kerkrentmeesters. In de collecte bij de uitgang wordt uw speciale gift gevraagd voor de aan deze Cantatedienst verbonden kosten (zie pagina 9 van deze liturgie voor meer informatie).

Orgelspel

1 Gemeente**2 Cantorij**

Hij die de lammen lopen liet
 hun dode krachten deed ontvlammen
 is zelf de weg tot waar geluk:
 ons levenspad, de Zoon van God.

3 Gemeente

Hij die de armen voedsel gaf
 met overdaad hen kwam verwarmen
 is zelf het brood dat honger stilt:
 ons levensbrood, de Zoon van God.

4 Allen

Hij die de doven horen deed
 hun eigen oren deed geloven
 is zelf het woord dat waarheid spreekt:
 het levend woord, de Zoon van God.

Cantate**Wo soll ich fliehen hin BWV 5****J.S. Bach (1685-1750)****1. Koor**

**Wo soll ich fliehen hin,
 Weil ich beschweret bin
 Mit viel und großen Sünden?
 Wo soll ich Rettung finden?
 Wenn alle Welt herkäme,
 Mein Angst sie nicht wegnähme.**

2. Recitativief Bas

Der Sünden Wust hat mich nicht nur befleckt,
Er hat vielmehr den ganzen Geist bedeckt,
Gott müßte mich als unrein von sich treiben;
Doch weil ein Tropfen heiliges Blut
So große Wunder tut,
Kann ich noch unverstoßen bleiben.
Die Wunden sind ein offnes Meer,
Dahin ich meine Sünden senke,
Und wenn ich mich zu diesem Strome lenke,
So macht er mich von meinen Flecken leer.

3. Aria Tenor

Ergieße dich reichlich, du göttliche Quelle,
Ach, walle mit blutigen Strömen auf mich!
Es fühlet mein Herze die tröstliche Stunde,
Nun sinken die drückenden Lasten zu Grunde,
Es wäschet die sündlichen Flecken von sich.

4. Recitativief Alt

Mein treuer Heiland tröstet mich,
Es sei verscharrt in seinem Grabe,
Was ich gesündigt habe;
Ist mein Verbrechen noch so groß,
Er macht mich frei und los.
Wenn Gläubige die Zuflucht bei ihm finden,
Muss Angst und Pein
Nicht mehr gefährlich sein
Und alsobald verschwinden;
Ihr Seelenschatz, ihr höchstes Gut
Ist Jesu unschätzbare Blut;
Es ist ihr Schutz vor Teufel, Tod und Sünden,
In dem sie überwinden.

5. Aria Bas

Verstumme, Höllenheer,
Du machst mich nicht verzagt!
Ich darf dies Blut dir zeigen,
So musst du plötzlich schweigen,
Es ist in Gott gewagt.

6. Recitatief Sopraan

Ich bin ja nur das kleinste Teil der Welt,
Und da des Blutes edler Saft
Unendlich große Kraft
Bewährt erhält,
Dass jeder Tropfen, so auch noch so klein,
Die ganze Welt kann rein
Von Sünden machen,
So lass dein Blut
Ja nicht an mir verderben,
Es komme mir zugut,
Dass ich den Himmel kann ererben.

7. Koraal

**Führ auch mein Herz und Sinn
Durch deinen Geist dahin,
Dass ich mög alles meiden,
Was mich und dich kann scheiden,
Und ich an deinem Leibe
Ein Gliedmaß ewig bleibe.**

Gebod

Stil gebed

Onze Vader

Wij gaan staan

Zending en zegen

aan deze dienst werkten mee

Anneke Blik *sopraan*
Annette Vermeulen *alt*
Adrian Fernandes *tenor*
Johan Vermeer *bas*
Laurensorkest
Laurenscontorij
Hayo Boerema *orgel*
Wiecher Mandemaker *dirigent*
Ds. Joas van der Schoot *voorganger*

volgende cantatedienst

zondag 16 november 2025, 19:00 uur

Johann Sebastian Bach (1685-1750)

Falsche Welt, dir trau ich nicht BWV 52

Wiecher Mandemaker (1969)

Dona nobis pacem

Martha Bosch *sopraan*

Laurensorkest

Laurenscontorij

Hayo Boerema *orgel*

Wiecher Mandemaker *dirigent*

Ds. Joas van der Schoot *voorganger*

volgende muzikale vespers

zondag 26 oktober 2025, 19:00 uur

Muziek van Peter Jan Wagemans en Klaas de Vries

Matthijs van Wijhe *piano*

Hayo Boerema *orgel*

Ds. Joas van der Schoot *voorganger*

volgende concerten van de Laurenscontorij

woensdag 22 oktober, 11:00 uur

Woonwijkconcert Open Hof, Ommoord

woensdag 29 oktober, 12:00 uur

Woonwijkconcert Alexanderkerk, Het Lage Land

Johannes Brahms (1833-1897)

Neue Liebeslieder (selectie)

Martha Bosch *sopraan*

Annette Vermeulen *alt*

Francis Ng *tenor*

Johan Vermeer *bas*

Matthijs van Wijhe *piano*

Gulmira Issabekova *piano*

Zangers van de Laurenscontorij

Olaf van der Aart *dirigent Laurens Kooracademie*

Martha Brouwer *dirigent Laurens Kooracademie*

Beide concerten zijn gratis te bezoeken

volgende concert van Laurens Symfonisch

dinsdag 11 november 2025, 20:15 uur

Ich will euch trösten

Johann Sebastian Bach (1685-1750)

Jesu meine Freude BWV 227

O Jesu Christ, meins Lebens Licht BWV 118

Johannes Brahms (1833-1897)

Uit Ein deutsches Requiem:

Ich will euch trösten & Wie lieblich sind deine Wohnungen

Peter Cornelius (1824-1874)

Requiem 'Seele, vergiss sie nicht'

Felix Mendelssohn (1809-1847)

Mitten wir im Leben sind

Max Reger (1873-1916)

O Tod, wie bitter bist du

Hugo Wolf (1860-1903)

Sechs Geistliche Lieder (selectie)

Laurens Symfonisch

Nico Vellinga *lichtontwerp*

Wiecher Mandemaker *dirigent*

Grote of Sint-Laurenskerk Rotterdam

Bestel kaarten via www.laurensvocaal.nl

belangrijke mededeling

Laurens Vocaal is voor de organisatie van de cantatediensten afhankelijk van particuliere giften en subsidies van diverse instanties. Wij vragen voor deze cantatedienst uw vrijwillige gift aan de uitgang. Een cantatedienst kost gemiddeld € 11000.

Om uit de kosten te komen is een bijdrage van gemiddeld **€ 40** per bezoeker nodig! Wilt u uw gift voor deze cantatedienst liever overmaken? Dat kan op Iban nummer NL93 ABNA 0640755666, t.n.v. Stichting Laurens Vocaal te Rotterdam.

U kunt nu ook direct geven via Tikkie. Zo werkt het: Open de camera-app van uw mobiel (of gebruik uw Tikkie-app of QR-scanner). Richt uw camera op onderstaande QR-code. De code wordt automatisch gescand.

De Stichting Laurens Vocaal Rotterdam is een culturele ANBI.

Alvast bedankt voor uw royale bijdrage!

zakelijk geïnteresseerd?

Bent u ook zakelijk geïnteresseerd? Bekijk dan onze case for support op <https://www.laurensvocaal.nl/doemee> of scan de QR code hieronder.

Toelichting

J.S. Bach – Wo soll ich fliehen hin BWV 5

Bach componeerde deze koraalcantate voor de 19^e zondag na Trinitatis 15 oktober 1724. Uitgangspunt voor de ons onbekende dichter is de evangeliëlezing voor die zondag Matteüs 9, 1-8, het verhaal over de genezing van een verlamde en daarbij Jezus' woorden: 'Wees gerust, uw zonden worden u vergeven'.

Belangrijker echter is de betekenis van het lied voor die zondag *Wo soll ich fliehen hin*. Maar hoe dan ook, de impact van de cantatedichter spant de kroon, wat mij betreft niet in positieve zin.

Laat ik met het laatste beginnen. De librettist verkondigt op ondubbelzinnige wijze de klassieke 16^e-eeuwse verzoeningsleer, de van oudsher bekende klassieke theologische gedachten over het bloed van Christus dat ons reinigt van al onze zonden. Christus 'die met zijn kostbaar bloed voor al mijn zonden volkomen betaald en mij uit allen heerschappij van de duivel verlost heeft' (Heidelbergse catechismus). Of denk aan de film *The Passion of Christ* (2004).

Daar komt nog bij dat de librettist dat dogma in uitzonderlijk barokke beeldspraak heeft gegoten. En dan hoeft het niet te verbazen dat tegenwoordige luisteraars bij wie de band met de christelijke geloofstraditie nog niet helemaal verbroken is de grootste problemen hebben met dergelijke teksten¹.

bouw van de cantate

De zeven onderdelen zijn twee aria's en drie recitatieven, geflankeerd door openingskoor en slotkoraal. De afzonderlijke delen zijn symmetrisch gerangschikt rondom het vierde deel, een recitatief voor alt en hobo, die de nu tekstloze cantus firmus speelt. We zullen nog zien dat dit recitatief het keerpunt, een omslag in de cantate vormt.

lied *Wo soll ich fliehen hin*

De tekst van het koraal *Wo soll ich fliehen hin* is van Johann Heermann (1630), bij wie het karakteristieke levensgevoel van de Dertigjarige Oorlog in zijn liederen sterk tot uiting is gekomen. Zijn geestelijke poëzie is bovendien sterk geïnspireerd door de middeleeuwse mystiek van onder meer Augustinus en Bernard van Clerveaux. Het typisch barokke besef van tweespalt tussen God en mens, hemel en aarde, eeuwigheid en tijd geeft ook aan dit lied een zwaarmoedige toon. Het heeft het karakter van zonde- en boetelied. Van het lied komen we alleen de eerste en de laatste strofe tegen in openingskoor en slotkoraal. De overige cantatedelen zijn parafrasen van de negen tussenliggende strofen, overwoerd door een afstotelijke vroomheid. Bij alle tijdgebondenheid is Heermanns lied ook levensecht.

Het lied werd gezongen op de melodie van *Auf meinen lieben Gott* van Jakob Regnart (1576) dat in 1627 in het *Cantional* van J.H. Schein verschenen was.

¹ In mijn boek *Bachs cantates toen en nu* beschrijf ik voorstellen hoe dergelijke teksten – die ongewijzigd blijven staan – mogelijk om te buigen zijn naar een meer aansprekende hedendaagse spiritualiteit.

cantate

openingskoor

De cantate opent met een grandioze koraalfantasie, met de cantus firmus (de liedmelodie) in de sopraan. De instrumentale inleiding (18,5 maten) is bepalend voor het gehele eerste deel. Na de slotregel van het koraal worden deze inleidende maten herhaald.

Het begint met een verrassend concertato tussen hobo's, strijkers en continuo met thematiek die ontleend is aan de eerste (stijgende) regel van de cantus firmus (a.), meteen in maat 3 in de tweede hobo gevolgd door een vrije omkering (b.), of de tweede regel van het koraal, wat op hetzelfde neerkomt. Die tweede dalende regel wordt steeds vergezeld van een eveneens dalende chromatische beweging in langere notenwaarden, nu eens bij de strijkers, dan weer bij de blazers. Naast de chromatische lijn is er bij het b.-gegeven nog een motief dat de aandacht vraagt. Het bestaat uit twee achtsten noten – een octaafsprong – gevolgd door een zestiende rust en drie zestienden in een melodisch stijgende kwart (tetrachord), een verwijzing naar het begin van de koraalmelodie. De drie zestienden zijn ook vaak apart te horen.

De afzonderlijke koraalregels worden niet – zoals vaak bij de koraalcantates wel het geval is – ingeleid door de lage stemmen. Deze zijn nu in imitatie tegenstem tegen de cantus firmus met het materiaal van de orkestinleiding, dat weer afkomstig is van de koraalmelodie. Zij voegen zich in de motoriek van de instrumentale stemmen. Zo ontstaat er één grote, ononderbroken niet te stuiten beweging, er is om zo te zeggen 'geen ontkomen aan' ('Wo soll ich fliehen hin?'). In de vijfde regel klinken alt, tenor en bas homofoon, uitdrukking van de tekst 'Wenn alle Welt herkäme'.

recitatief nr. 2 en aria nr. 3

In het secco basrecitatief horen we veel onverwachte harmonische wendingen. De erop volgende aria is voor tenor, vrijwel zeker altviool en continuo. Schrijfwijze en articulatie doen vermoeden dat Bach misschien aan een violoncello piccolo of een viola pomposa heeft gedacht. Wanneer we ter vergelijking naar cantate BWV 180 kijken zien we dat hij – een week na onze cantate – hetzelfde instrument voorschrijft. Hoe dan ook, de partij is door Bach in de partij van een eerste viool geschreven, maar in een altvioolsleutel (een c-sleutel). Het kernwoord dat zowel in de tenor als in de altviool zijn muzikale illustratie krijgt is 'stromen', 'gieten'.

recitatief nr. 4

Dit recitatief is voor alt, hobo en continuo. Bach gaf het het opschrift *Recitativo a tempo* mee. Zoals gezegd horen we hier het kantelpunt in de cantate. De librettist slaat nu een leerstellige toon aan. Bachs cantates vertonen vaak een ontwikkeling. In deze cantate domineert – los van het openingskoor – een zekere sombere, smartelijke toon (we horen dat ook terug in de toonsoort g klein). In dit recitatief verandert de toon, waarbij het door de hobo gespeelde koraalcitaat een briljante vondst is. De alt zingt een parafrase van de strofen 5-7 van het lied. Aan welke strofe Bach voor dit koraalcitaat gedacht heeft weten we niet. Misschien de zesde strofe:

Ist meine Bosheit groß,
so werd ich ihr doch los,
wenn ich dein Blut auffasse,
und mich darauf verlasse.
Wer sich zu dir nur findet,
all Angst ihm bald verschwindet.

Maar het kan ook zijn dat bij de luisterende gemeente het andere lied op deze melodie in gedachte kwam:

Auf meinen lieben Gott
trau' ich in Angst und Not,
der kann mich allzeit retten
aus Trübsal, Angst und Nöten,
mein Unglück kann er wenden,
steht all's in seinen Händen.

aria nr. 5

Dit is een triomfantelijke, robuuste aria voor bas, trompet, strijkers (1^e viool versterkt met twee hobo's) en continuo, gebaseerd op de achtste strofe van het lied. Kernwoord is 'Verstumme' (het zwijgen van het helleleger). Een triomfantelijke muziek met een virtuoze uitdagende trompetpartij, die misschien ook wel een verbeelding van het 'tierende helleleger' is. De rusten na het herhaalde 'Verstumme' spreken natuurlijk voor zichzelf, evenals het feit dat bij de basinzet, de eerste uitroep 'Verstumme', de trompet zwijgt, en de strijkers in lange noten voorgescreven p(piano) spelen.

recitatief nr. 6 en slotkoraal nr. 7

Na een kort recitatief (gebaseerd op de negende en tiende strofe van het lied) besluit de cantate met een vierstemmige koraalzetting.

Barend Schuurman, uit zijn boek 'Bachs cantates toen en nu'